

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր

ԼՈՅՍ Է ՏԵՄԵՆՈՒՄ ԿԻՐՍԿԻ ԵՒ ՀԻՆԳՂԱՐԹԻ ՍՐԵՐԸ

ԲԱՅԻՍԸ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՓԱՅԼԱԿ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր
լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 ռ. կէս տարւանը—1 ռ. 50 կ.
ամսական —35 կ.

ՄԱՍԿԻՆԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Մեր Հասցէն՝ Шуша, редакция газеты „ПАЙЛАКЪ“.

ԱՊՍԹԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

ՄԵՐ ՀԱՍԱՐԱՅԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

I

Մի բնորոշ, վերին աստիճանի սիմպտոմատիկ երևոյթ է մեր առաջ, Հարիւր հազարաւոր մերկ, քաղցած և ուժասպառ փախստականներ թափթփւած են Իգդիրում, Էջմիածնում, Զուլֆայում, Հին Նախիջևանի գծի վրայ և նոյն իսկ Թիֆլիսում, իսկ բացակայում են միանգամայն ինտրիզենտ ոյժեր, որոնք զոնէ մի փոքր ֆիզիքական օգնութիւն հասցնէին այդ բազմաթիւ հալածւածներին, փրկէին «անհետացող Հայաստանի» այդ վերջին բեկորներին մահաւան և հիւանդութիւնների ճիրաններից։ Մեր մամուլի կոչերը, մասնաւոր տեղական մի քանի գործիչների ու ինտելիգենտների յուսահատական հեռագիրները կարծես մոռում են անհետևանք և մեր ինտելիգենցիայի քար սիրտը, անտարբեր վերաբերմունքը դէպի մի ամբողջ ժողովրդի ծով տառապանքներն այսօր մի դառն իրականութիւն է, որի առաջ աչք փակել չի կարելի։ Արդեօք բարոյական այլապետում է դա, որ բացայայտ է է դառնում պատմական այնպիսի խորհրդաւոր մոմենտում, երբ մի ամբողջ ազգութեան ճակատագիրն է որոշուում. արդեօք դա նշան է հայ մտաւորականութեան քաղաքացիական անանկութեան այնպիսի մի ժամանակ, երբ հայ ժողովրդի քաղաքական գոյութեան ապագան պիտի դարձնուի։

Ահա այս բնորոշ երևոյթի հանդէպ մեր մի քանի օրգաններն ըստ իրենց սովորութեան բարձրացնում են վայնասուն, անէծքներ կարդում հայ ինտելիգենցիայի հասցնէին կամ սանտիմենտալ բարոյական խրատներով փորձում քար արտերը փափկացնել և դէպի

գործ դրդել։

Մինչդեռ ամենագլխաւորն աչքաթող են անում նրանք և զիտմամբ կամ թէ միամտութեամբ իրենց դժուարութիւն չեն պատճառում մի փոքր խորն մտածելու այդ ցաւալի փաստի վրայ, վերլուծել այդ երևոյթի հիմքերն ու պատճառները։ Սիրուն ֆրագներով, շաբլոն սենտենցիաներով չէ, որ մենք պիտի դարմանենք մեր հասարակական ցաւերը, այլ անդամահատի սուր դանակով, կտրուկ դեղերով։

Եւ եթէ այսօր հայ մտաւորականութիւնը, հայ ինտելիգենտ շրջանները ցոյց են տալիս մերկապարանոց իրենց ամբողջ դէմքը, հանգէս են գալիս իրենց այն վերաբերմունքով, որ զայրոյթ է կորցում մամուլի մի քանի օրգաններում կամ հասարակական մի քանի խաւերում, դա մեզ զարմանալի չի թւում։ Այդ պիտի նախատեսէին նրանք, որոնք այսօր աղաղակ են բարձրացնում. այդ պիտի հասկանան նրանք, ովքեր քիչ թէ շատ ընդունակ են ըմբռնել իրերի ընթացքի տրամաբանութիւնը, հասարակական երևոյթների պատճառականութիւնը։ Իսկ հասկանալ, ըմբռնել, կրնանակէ այդպիսիների համար մեր իրականութեան մէջ իւր սեփական դատաւճիռը կարգալ, իւր անանկութիւնը խոստովանել։ Մի բան, որից հազարաւոր վերստեր, սար ու ձորեր հեռու են փախչում նրանք, որոնք այսօր հայ ինտելիգենցիայի գլխին գայլի աւետարան են կարդում. ինտելիգենցիայի, որը մեր հասարակական-մտաւոր իրականութեան հարազատ պտուղն է, բնական հետևանքը։

Իսկ թէ ինչ է այդ իրականութիւնը, կը խօսենք հետևեալ անգամ։

Տարեկան գինը — 3 ռուբլի, 1/2 տարւանը — 1 ռ. 50 կ.,
1 ամս. — 35 կ.

ՄԱՍԿԻՆԻ ՀԱՄԱՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին՝ առաջին երեսի վրայ—20 կոպ.,
վերջին „ „ —10 „

Հասցէն՝ Шуша, Редакция газеты „Пайлакъ“. Ганджунцев, ул. домъ Костанова. Schoucha, rédaction du journal „Phailak“.

ԽՕՍԻՔԻՑ — ԳՈՐԾԻ

Փախստականների հոսանքը ողողել է Իգդիր, Էջմիածին, հասել Թիֆլիզ, Բագու և Գանձակ, մօտ է զարկելու նաև Ղարաբաղի լեռներին, լցնելու ներառորներ և հովիտները, բայց մենք ղեռ զբաղւած ենք խորհրդակցութիւններով, վիճակագրութիւններով ու որոշումներով։ Սրտաճմլիկ նկարագրութիւնները փախստականների թշուառ վիճակի, նրանց ապրուստի դժոխային պայմանները, սովի և հիւանդութիւնների մագիլներում թաքտացող հարկաւոր զոհերի վերջին հառաչը, թուում էր, թէ կը շարժէին Ղարաբաղի հայութեան սրտը և ամենաընդարձակ չափերով կը ծաւալէր օգնութեան գործը մեր շրջանի մի ծայրից մինչև միւսը։ Թուում էր, թէ մեր կամովին յանձն առած ամսավճարները, որ 6—8 ամիս է գանձւած չեն, ինքնաբերաբար կը մոռնաին «եղբայրական օգնութեան» գանձարանը յօգուտ հայ փախստականների, որպէսզի դժբախտ անակնկալների առջև կանգնած չը լինէինք՝ նրանց մեր շրջանում երևալու դէպքում։ Սակայն այդ ամենը թուում էր միայն իրողութիւնն այն է, որ մենք լուրի թարմութեան տակ միայն առժամայէս դուրս եկանք մեր իներտ դրութիւնից, շարժեցինք, ժողովներ գումարեցինք, խօսեցինք և զրանով էլ բաւականացանք, և որ ամենից ցաւալին է, չկարողացանք չարտայայտել մեր ահ ու դողը, որ պաշարել էր մեզ այն առթիւ, թէ մեր ունեցածի մի փոքրիկ մասը զոհաբերուեալ ենք մեր խոշտանգւած և վտարանդի եղբայրներին օգնութեան հասնելու դէպքում։ Տարւայ անբերրութիւնն և մեր հիւթական անապահով վիճակը հոյովելով հազար ու մի ձեռքով, մի րոպէ անգամ չուզեցինք ի նկատի առնել այն ահագին զոհաբերութիւնը, որ արել է մեզնից աւելի վատթար վիճակում ապրող երևանի գիւղացիութիւնը՝ ամիսներ շարունակ պատսպարան և ուտելիք ընձեռելով տասնեակ հազարաւոր փախստականների, և այն անել կացութիւնը, որի մէջ գտնւելու է նա, եթէ նորից նրա վրայ ծանրանայ փախստականների պահպանման հոգսը։ Սակայն եթէ մեր զրպանի շահը զօրաւոր է և կարող յաղթահարելու մեր բարոյական պարտաւորութեան ձայնը, այն էլ ժամանակաւորապէս, այսու ամենայնիւ անկարող կը լինի յաղթահարելու այն ձայնը, որ հրամայողաբար մեզ կը ստիպի անկու այն, ինչ որ չենք ցանկանում կատարել մեր բարի կամքով, որով մեծապէս սուտած կը լինի մեր պատասխարութիւնը։ Խնդիրը պարզ է և հասկանալի. ինչ գնով էլ լինի, մենք պէտք է փրկենք մեր պատիւը և զոհացումն տանք մեր խղճի ձայնին, բարոյական պարտականութեան պահանջներին։ Մենք պէտք է տանք, կասկած չկայ, տանք ուրեմն հաճութեամբ և մեր բարի կամքով գիտակցելով մեր արածի անհրաժեշտութիւնը և որքան շուտ, այնքան լաւ։

Բաւական համարենք, որքան խօսեցինք և ճառեցինք. Հասարակական արդէն հաւաքած տեղեկութիւններով և անցնենք դործի։ Առանց այն էլ Հասարակականը, մինչև այժմ մենք հաւաքած պէտք է լինէինք այն բոլոր ամսավճարները, որ երկար ժամանակ է գանձւած չեն, պէտք է նախատեսած լինէինք այն բոլոր դատարկ բնակարաններն, ուր պէտք է ապաստանեն քաղաք մտնող փախստականները, պէտք է ալիւրի, շաքարի և այլ անհրաժեշտ նիւթերի պատրաստութիւն տեսած լինէինք մշտնադատու կէտերի համար, զեղօրայք և այլ բժշկական միջոցներ ձեռք բերած լինէինք բժշկա-սանիտարական կայանների համար և այլն։ Իրանցից և ոչ մէկը ձեռք չենք առել և, հաւանակաւորաբար, զուրկներս կորցնելու ենք. հենց որ փախստականների առաջին ալիքը զարկել Շուշու պարսպներին, եթէ շարունակենք մեր գործելակերպը, աւելի ճիշտ, խօսելակերպը։ Դրութիւնը լուրջ է. կազմակերպենք փախստականների ընդունելութեան գործը, կազմակերպենք խելացի և մեր արժանապատուութեան վայել ձևով։ Խօսքից անցնենք գործի։

Նորայր

ՀԱՐԱՐԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՓՕՆԴ

Ի նկատս փախստականների

Պատերազմի ազդեցութիւնը, որ ամենից գերիշխողն է ժամանակակից կեանքի բոլոր ոլորտներում, անտես չարաւ և մանկական աշխարհը։ Մանուկները ևս զգում են ծանր փորձութեան օրերի պահանջները։ Նոքա ոչ միայն յաջող կերպով յարմարեցնում են մօմենտին իրենց խաղերի բնոյթը, այլ և կարողանում են օգտագործել այդ խաղերը յօգուտ մօմենտի պահանջներին։ Ահա մի փաստ, որ մեր առջև է դրւած երկու փոքրիկներին նամակի միջոցով։ Ստորև մենք ամբողջովին առաջ ենք բերում այդ նամակը։

Թանկագին «Փայլակ».

Մենք տանք մանկական ներկայացում տւինք և նրանից գոյացած 4 ռ. 75 կ. ահա ուղարկում ենք Ձեզ։ Խնդրում ենք յայտնել մեր ընկերներին, որ իրենք էլ այդպիսի ներկայացումներ ունենան և փողը Ձեզ տան։ Երբ որ այդ փողերը կը շատանան, այն ժամանակ Դուք կը տաք փախստականներին, որոնք ապրելու են գիւղերում։ Մենք երեխաներ ենք, մէկս 10 տարեկան, միւսը 11 տ.։

Խնդրում ենք մեր նամակը տպէք շուտ և լաւ:

Հմարտն Միրզաբեկեանց
Ընագ Միւսաբեկեանց

Եւ այսպէս ուրեմն, հիմնուած է Մանկական Ժողի ի նպաստ մեր գաւառը ապաստանող փախստականներին: Խմբագրութիւնս իր կողմից խնդրում է յարգելի ընթերցողներին՝ աջակցել մանկական այս բարի ձեռնարկին՝ տարածելով մանուկների շրջանում մեր երկու փոքրիկների այս գաղափարը:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Հերթի է դրած զօրքի պարենատրման հարցը, որի շուրջը խօսում են մի քանի պատգամաւորներ: Ծառախօսանքից արժանի է որոշողութեան Աշխատողի խօսքը:

Աշխատողը հրաւիրում է ուշք դարձնել այն բանի վրայ, որ Դիմախոսութեամբ զինւորա-արդիւնաբերական կենտրոնական խորհուրդը պատերազմ յայտարարելու վեցերորդ օրն է երեւան եկել, իսկ Դուման միայն այսօր է, որ քննում է երկրի արդիւնաբերական և կենդանի ուժերի կազմակերպման խնդիրը: Կառավարութիւնը ոչ միայն չի գործակցել հասարակութեան կազմակերպման, այլ աշխատել է քայքայել երկրի կենսական մթերքների, հողորդակցութեան ճանապարհների և վառելիքի կազմակերպութիւնը: Դիւստոր արգելքները ներքին գործոց նախարարութիւնն է յարուցել: Արդեօք դրանք է նրան պատասխանատուութեան ենթարկելու խնդիրը: Մեր գլխաւոր սպայակոյտը իրան հաշիւ չէր տալիս աւա-ջիկայ պատերազմի ահաբեկութեան մասին, որ այժմ երևում է նրա վարիչների պահանջներից: Երկրի բոլոր տնտեսականը պիտի դուրս նորոգ պայմաններում: Զինուորական նախարարութիւնը այդօրինակ գործունէութեան համար չէ: Դրա համար կաղէտներն

ցանկալի է դուրս գլխաւոր վարչութիւն: Սակայն մասնագործի մեծամասնութիւնը բաւականացաւ ռազմական-նախարարութեան կից օգնական մարմին կազմելով: Ծառախօսը հակառակ է օրէնսդիր մարմնի անդամների խորհրդակցութեան մասնակցելուն: Այդ մասնակցութիւնը խորհրդակցական մարմինը գործադիր կը դարձնի: Դուման կը բաժանուի նախարարների կից այլ և այլ խորհրդակցութիւնների և անյաջողութեան դէպքում բոլոր պատասխանատուութիւնը կը կենի Դումանի վրայ: Ծառախօսը նոյնպէս սխալ է գտնում ռազմական նախարարի իրաւասութեան սահմաններն ընդարձակելու օրինագիծը: Ծառախօսի կարծիքով ամենակարեւորն է, որ կառավարութիւնը գիտակցի, թէ առանց հասարակութեան ինքը չէ կարող պատերազմ վարել:

Այնուհետեւ աչքի է ընկնում սոց. դեմ. պատգամաւոր Չիսնկեի ճառը, որ առիթ է ծառայում ինքնիշխան:

Չիսնկեին ենթադրում է, որ կառավարութիւնը ձգտում է պատասխանատուութիւնը ձգել Դումանի վրայ: Այդպիսի օրինագիծ ընդունելով՝ Դուման իրեն կը զրկի հսկողութեան իրաւունքից, քանի որ պատգամաւորները մասնակցելով խորհրդակցութեան՝ չեն կարող անմիջական ղեկավարել իրեն, այլ միայն խորհրդատուներ կը լինեն: Դուման պիտի իրեն յայտարարի միակ լիազօրը, որի առաջ պիտի հաշիւ տան իշխանութեան բոլոր մարմինները: Դուման պիտի բոլոր քաղաքական և քաղաքացիական ազատութեան օրինագիծնքի քննութեանը անցնի, որովհետեւ միայն ազատ ժողովուրդը կարող է երկիրը փրկել տագնապալից դրութիւնից: Դուման այդ կողմից ոչ ինչ չի արել: Դեմադրաբար երկրում դեռ շատ պարզամիտ մարդիկ կան, որոնք հաւատում են Դումանին: Սօցիալ-դեմոկրատները թողնում են հրաժարում են ըռէարկել օրինագիծը, վճռապէս ազատ են զգում ամեն տեսակի պատասխանատուութիւնից: Քայլերը, որ անում է Դումանի մեծամասնութիւնը,

դաւաճանութիւն է: (Աղմուկ, աղաղակ և բողոք կենտրոնում):

Նախագահն առաջարկում է Դումանի հասցէին վիրաւորական արտայայտութեան համար Չիսնկեի զրկել տասը նիստից: Չիսնկեի անձնական բացատրութիւնը լսելուց յետոյ, նախագահը առաջարկում է միայն երեք նիստից զրկել: Առաջարկն ընդունւում է 200 ձայնով, ընդդէմ 63-ի:

ՀԱՅԵՐԸ ՈՒ ՊԵՏԵՐԱԶՄԸ

— Իզգիւրից հաղորդում են. փախստականները շարունակում են գալ. ամենքը ցնցոտիների մէջ են, քաղցած, կիսակենդան: Օգնութեան գործը շատ է կարգում. մեծ պակասութիւն կայ արտացաւ աշխատաւորների: Մահացողների տոկոսը մեծ է: Բացակայում է բժշկական լուրջ օգնութիւն: Փախստականները ենթակայ են մութ անձնաւորութիւնների կոպիտ շահագործման: Հացի պակասութիւն կայ: Պահանջւում է անյապաղ օգնութիւն՝ փախստականներին աւերած երկիրը վերադարձնելու համար: Շատ աշակերտացիներ վերադարձել են: Դժոխսային տանջանք է կրում այս դարաւոր ժողովուրդը: Անվերջ շարաններով գնում են ոտով, սայլերով, ֆուրգոններով դէպի Էջմիածին, ուր ուղարկւած է ցարդ 159,000-ից աւելի փախստական: Սրտամորմոք տեսարաններ են տեղի ունենում: Որքերի թիւը 2,000 է: Մեռնում է 20 տոկոսը: Դեղորայք չկան, պէտք է ուղարկել անյապաղ:

— Արամը կուրի և աշխատանքի ընդունակ տղամարդկանց հետ վերադառնում է վան: Նրանք, որոնք ուզում են վերադառնալ, կարող են միանալ նրա հետ:

— Կ. Հ. Ընկ. Խորհուրդը շրջաբերականներով դիմել է ընկերութեան բոլոր ձեւերին, առաջարկելով ցորենի ժողովարարութիւն յօդուտ առձեռնայ փախստականներին:

— Համառոտական քաղաքների մի-

ութեան գլխաւոր լիազօրի օգնական Ն. Մ. Կիշկինը յայտնեց Թիֆլիզի հայոց առաջնորդին, որ քաղաքների միութեան կովկասի ճիւղի մթերքների պահեստից որպէս օգնութիւն փախստականներին կարելի է աւել զգեստներ և ոտնամաններ: Այժմ առաջնորդը խնդրել է յիշեալ ճիւղին աւել 400 ձեռք հագուստ և կօշիկ:

— Օգոստոսի 7-ին Երևանի նահանգը մեկնեց համառոտական քաղաքների միութեան գլխաւոր լիազօրի օգնական Ն. Մ. Կիշկինը, տաճկահայ փախստականների գրութեան հետ ծանօթանալու և քաղաքների միութեան կողմից նրանց օգնութիւն կազմակերպելու համար: Նրա հետ միասին մեկնեց Հայկ. կենտ. Կոմիտէի նախագահ Ս. Յարութիւնեանը: Ն. Մ. Կիշկինը Ս. Յարութիւնեանի հետ նախ կանցնէ Ալեքսանդրապոլ, ապա Կարս, Էջմիածին, Իզգիւր, Երևան և Թիֆլիզ կը վերադառնայ Աղստաֆայի ու Սևանի վրայով:

ԼՐԱՏՈՒ

ՀՈՒՆԻ

— Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է յանձնարարել քաղաքապետին միջնորդել՝ նպաստ և փոխառութիւն ստանալու, քաղաքային սեպհական ալիւրի և շաքարի պահեստներ ունենալու համար:

— «Եղբայրական Օգնութեան» կազմակերպած ժողովրդական զբօսանք և երկրորդը, որ պէտք է սկսէր անցեալ շաբաթ օրը, յետաձգեց անսպասուեղանակի պատճառով:

— Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է կարուկ միջոցներով քաղաք մուտնող ֆուրգոններից դանձելու տուրքի ապահովները:

— Ինչպէս մեզ հաղորդում են՝ բրժիշկ պ. Արշաւիր Տէր-Գաբրիէլիանցը քաղաքային վարչութեան կողմից հրաւիրւած է Ժամհարեան հիւանդանոցում պաշտօնավարելու իբր երկրորդ բժիշկ:

— Քաղաքի քարվասարատէրերին

նիւմ իմ բալաս: Հալածվել էս պէնը Աստու իրան էլ լաւ կը թւայ, բնադին էլ: Ինչիւ ըննական, հանց գիտանք թա մեր Շահդանան մարթու չընք աւալ: Եանի վէր տանը կենար, սմախէլտ իք ըննական, հաց չիք տլական, էն էլ տեւնայ իմ Շահդանաս: Եա առեէ հանց գիտանք թա Աստուէ հարսէնս մին մաղար չի տալ, էրկունն ա տալ, թող ինք ըննական...

Էս ալ վէր ըսեցէ: Հարսս, վէր սաբաւ ինձանայ մին բաբաթ անխօս աւալու ա, էն ընկիւնան հանց ծկլթաց, հանց իզինքը տափերը թակեց, խընխանչեց, վէր մնացէ շուշու-գիւնաբար տեւած: Ընէխը պէց կայաւ, հինչ պէց կայաւ, ըշխարհէս հուրու-գորմանքը գլխէս վէր ածեց, թա խէ դու իմ քեթիֆիս անոււը տամ ըս, թափուրդու թայ անոււ: Կասիմ, ա հայասըզ, ինձանայ հինչ ըս օգում, ինձ կօլ ըս տըլլական, խէ կենում չըս շօրբոս հանեմ ա հրամեռ, ըխպըրամեռ, ա քօհօր տօնը մին հրեղան պած ընկնէ: Դէ Սանամ ըլի, հինչու կրեցէ մին խիլա նի տէէ: Մեր մարթն էլ իտի, թա տուքու տախադ պուօղ էրկու ըս ըրալ, ինքն էլ ինդի, հալամ հարսէնս դօլն ա պահում:

Ետ տեռէ մէկնգ էլ աղուս մեր հային կլխն վէր ըծեցէ: Կասիմ, կտրէիս տու, խէ շատ ըս տաք տաւ ըզարէն խըրըրներէն երան: Բաբադ տեւնայ թոփխանան, վեր լօխէիտ կլխայ հանում ա: Մհենգ էլ էս կտրւածը ետ տառաւ թա՝ «խէ, թօփխանան քու աշկտ հանալա, տեղդ վարալա, բա դէ

Թ Ե Ր Թ Օ Ն

ԻՆՉՈՒ ԶԵԿԱՐ

Քեզմէ հեռու պանտուխտ եմ ես, Աշխարհի մէջ, մարդուն օտար:

Կանչեցի քեզ

Հուր կարօտով, իմ սէր ուր ես Ինչո՞ւ չեկար...

Խաւարի մէջ միշտ առանձին Փնտռեցի քեզ օրեր երկար:

Եւ իմ հարցին՝

Մարդիկ անխօս անցան դացին:

Ինչո՞ւ չեկար:

Ես ատեցի սէրը մարդու, Սիրտը մարդու որ չի գթար:

Հողին արթուն

Լոկ քեզ սիրեց, սակայն, անխ, դու Ինչո՞ւ չեկար:

Ծաւէտ կարօտ դէմքիդ լոյսին: Իսկ դու յաւէտ ցնորք հազար:

Շատերն ըսին:

«Սէրդ կուգայ արշալոյսին»:

Ինչո՞ւ եկար...

Ա.—

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ

Թող կանչեն քեկ-քեկ ձայները հեռից, Ծիծաղ ու շրշիւն:

Օտար եզերքի ջրերը յուզած Իմ հողին լան:

Ես չեմ ափսոսում անցեալը անքիծ, Յուշերով ժպտուն,—

Ես չեմ կարօտում հին սէրը թօշած,

Վայելքով դաժան...

Թող կանչեն նորից ձայները հպարտ, Նոր սէր, նոր արե:

Կարօտ աշխարհի վարդերը բացեն, Իմ սէրը պճեն:

Միշտ էլ թող սիրեմ քո սէրը զւարթ, Երգեր ու տերե:

Երբէք թող չըզգայ իմ հօրգն մենակ, Իմ կեանքը կատակ:

Հեգնանք ու ծաղրանք...

Դառնիկ Հազարեան

ՂԱՄԲԱՆԻ «ՓԱՅԼԱԿ» ԿԱԶԷԹ ՏԻՒՍ ՊԵՐՈՂԻՆ

Քոյրական զորքնալ ամալու:

Առաջինը տափան չուրու երկինքը ըզանայ շատ շուրհակալ ըմ, վէր իմ աւալինջի կիրածքս տիպալ իք ձեր «Փայլակ» կզէթումը: Երկումինջիք թա վէր արժան համարիք մզանայ հրցնիք, լաւ ընք, ամմա էնա հինչ էն Օսմանլուէն թափուրդօցը խաբարը եր ա իլալ թա կամըն մեր բարբադ Ղալան, էն սեր մթէն օրան տէսնայ մին ալալիւմ ընկած մեր տօնը: Ես մին զօլ ըմ անցկալացալ, համութն էլ տէնը, մեր մարթնան հարսնս էլ մին զօլ: Ես ասում ըմ՝ մունք էլ դարիբատար ընք, խուխէս մինը հէնա դօքրաւուլի, եանի քի կըմաւէր, գիւլին ըռաչին վէնը կացած, քշեր-ցիբեկ օսմանլուէն նհեա կոէվա ա տամ, վէր միւր հայուց ազգն էլ ըշխարքուս պարզերես ինի,—մինն

կարգադրած է մի ամսւայ ընթացքում տեղափոխել քաղաքի ծայրերը, հակառակ դէպքում քաղաքային վարչութիւնը որոշում ունի անյապաղ փակել այդպիսիները:

Ակնքի դիրքի մասին պ. Ալեքսանդր Կոնստանտինովն է, որ թեմական դպրոցի աշակերտները մէկը պատերից պոկում է իւր բենեֆիսի ափիշանները և սպառնում է օրիորդներին չպարել ակումբի դահլիճում: Յաւում ենք, որ նման անհատներն արատաւորում են դպրոցի անունը:

Անցեալ շաբթին քաղաքային դումայի դահլիճում տեղի է ունեցել քաղաքի և եկեղեցիների խորհրդակցութիւնը քաղաքային էլէքտրական լուսավորութեան և ջրանցքի շահագործման նախագծի քննութեան համար:

Քաղաքային ինքնավարութեան կարգադրութեամբ քաղաքի ալ և ալ փողոցներում դրած աղբի արկղները դատարկում են շատ ուշ: Ցանկալի էր, օրւայ հաւաքածը հենց միևնոյն օրն էլ դուրս թափել:

Մեզ գանգատում են, որ քաղաքի ջրկիրները հերթ չեն տալիս չքաւոր ազգաբնակչութեան աղբիւրներից ջուր վերցնելու: Միւս կողմից էլ դա նազան ձիառներ են ստիպում ջուր լցնողներին սպասել ժամերով: Լաւ կը լինէր, եթէ ջրկիրները ծախելու համար ջուր վերցնէին գլխաւոր ջրամբարից:

Ներքին գործերի միւնիստրութիւնը կարգադրել է նահանգապետներին, ցուցակագրել օպօլչենիայի 2-րդ կարգի բոլոր մարտիկներին և կազմել նրանց թիւ ճիշտ ցուցակները: Մայրաքաղաքի թերթերը հաղորդում են, որ օպօլչենիայի 2-րդ կարգի մարտիկները խիստ մեծ թիւ են կազմում, դրա համար էլ նրանց՝ զինուորական ծառայութեան կանչելու դէպքում մեծ արտօպութիւններ կը տրւեն: Զինուորական ծառայութիւնից կազատուելու րազմանդամ ընտանիք ունեցողները, որոնք իրենց աշխատանքով պահում են աշխատանքի անընդունակ բարեկամներին:

սօտ չըն ասում հու, օգուստ թափուրդան պերիս քիցիս տօնս, հացս հրմցընիս, ընդհանց օքտան իսկի օսմանլուէն թագաւէրը կրեցալ չի թա կեա: Վանայ շահրուը մին ամէս կռէվ ըն տալ, ղօշուէն եխնալ: մէկու վեր իտի վալվալաչի թայֆան պիւրըմըս քու տանդ քնաւ անում, ջօղուըս տլակաւըս, վեր քշըրը հր կեանայ կարպետը եա էրկան եանը պլտատէ կուռըրտալաւը տինի քինայ: առնէ եա էտ էլ վէր անէ վուշ, կարել չի տոնան կօթը քիցի կօռնը, թէշուր կլիւն տինի կօրչի, ետաւ եա քինամ ընդեղան հիշտեղ շօռ կեամ: հինչս իտի շատ էտ թափուրդը եստիւր տեալ: դէ մեղ էլ մին խօխա օնինք կուումը, թա Աստուը պընելի ինի, պընլական ա, թա պընելի չինի, թափուրդը վէր շատ հիւրըմալ անիս, կը պահէ:

էս վեարուսմ, որ մուըս մարդ ու ու կնէգ իտի խօքաւ իլած ինք, մնէլ ետ եշիմ տեանամ հարսըս էն ղօլէ ութաղան, խուխն շօրերը կեց տւած, թաթան փունած տիւս եկաւ բիդի մըղալը: կասիմ ա հայասըգ, ինչ մահլաս մգերա ըս անում, քեղ հինչ ընք ըրալ վէր իւրըղըրալ թա հըղէ ինիս: ետ տեաւ հարսըս թագաղանան իղինքը վեր թակից, ծւււաց, թա թիւ քուէն վերը վեր աշկէտ աղիդ ա, էն չըս թափուրդը թայ անձւ, վէր իմ մաղարըս ըս տանում թափուրդը կօխէլ նստըցնում: խօխէս վէնը քու աշկը կօխած, վէր խօթի ինիս, կասիմ թա խօթի, համ հօրը ըլխատանքը լէֆում ըս, համ էլ իտի խօքերը խօ-

ԿՈՎԿՈՍ

Թիֆլիսի նահանգի ռազմա-արդիւնաբերական կոմիտէի բանւորական բաժանումը իւր վերջին հերթական նիստում որոշել է կոմիտէի միջոցով միջնորդութիւն յարուցել, զօրքի շարքերից վերադարձնելու ինժեներներին, տեխնիկներին, մասնագէտ բանւորներին և այնպիսի անձանց, որոնց բացակայութիւնը արդիւնաբերական հիմնարկութիւնների մէջ կը դանդաղեցնէ պետական պաշտպանութեանը ծառայող արդիւնաբերութեան գործունէութիւնը:

Ուրբաթ, օգոստոսի 7-ին Թիֆլիսում Յովնանեան դպրոցում, Յով. Տէր-Միրաքեանի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ մի ընդհանուր ժողով, որ հրաւիրւած էր թեմական իշխանութեան կողմից: Խորհրդակցութեան էին կանչել ձիւ. դպրոցների ուսուցչական և հոգաբարձական մարմինները: Խորհրդակցութեան նիւթն էր թէ ինչպէս անել, որ կարճ միջոցում կազմակերպեն օգնական խմբեր՝ էլժիսածին ուղարկելու գաղթականներին օգնելու, հաց և այլ կենսական պիտոյքներ մատակարարելու համար: Երկար թեր ուղէ միջնորդութիւններից յետոյ միայն հնարաւոր եղաւ կամաւորապէս օգնական խմբի ցանկ կազմել՝ ցուցակագրելից 100 հոգի ներկայ եղողներից միայն 4 հոգի, այն էլ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներից:

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ՂԱՓԱՆԻՑ

Սարսափելի թանգութիւնը դեռ ես շարունակում է: Մեր խանութպանները ժողովուրդին քերթելու ժամանակ են գտել: Եթէ պատերազմը երկարի, սրանք մեղ արնաքամ կանեն: Սապնի ֆունտը 30—35 կ. է շաքարի ֆ. 40 կոպ., կաշին տաւարի 1 ջուխտը 1 ր. 40 կ.—1 ր. 50 կ.: Իհարկէ բոլոր խանութպանները չեն այսպէս վարում, այլ նորարիւսները, որոնք ուզում են

սճււ. բա ես էս տանը կը կարիմ կենամ, կը փախչիմ քինամ իմ հարանց տօն, թախտաֆուշան կախ կինիմ, կը քինամ սպընւածն հնգըստրանէն քըշտան ինձ քցիմ քերթէն տակը, կընկենմ ֆուռուշրին հօվուըը խղղիւմ, արիւնս կըլիւտ վեր ածիմ, երկիր ըշխարքումս քեղ խաղը խայտառակ անիմ, վէր իտի խօքերը ես եօր չըմ օնել:

Հնկէր-հրեան էս ծըււոցէն երանի տոնէն մեր տօն, գօռաւ-գիթաւ մեր էս եաղի տրածէն ախուս ըրէն, դնըքըն, մինը ինձ մղըտրից, մինը իրան, երկացէք քեցէնք նի մաէնք տղընէս: Մհինգ, ախպէր կազէթ կիրող, նի ըմ մտալ տեղերս, թա օթըր կծածէն աշկէն քօն կը գեայ, ինձ էլ ընդի: էն հալին ա վէր, էս կողքէն ընկնելաւ, էն կողքէն պտրան տալաւ իւսըցըրալ մին թահրաւ: տիւ ինիս էս սուրփ ըտաւուըր, հանց ջանս քեղ մատաղ, խնթրում եմ, վասն Աստուծէն սէրին, թա ամալ կը կեայ, գիրիցէք: հեռագիր տէք, ըղաչաք պաղատանք ըրէք: վէր Ղըլէն մղակաւը թափուրդալ չի նի մնէ, թա չէ հանց բէշաբուր կը տեանանք, վէր սառ ուսէնը ղըլամումը մեղ մատուը նշանց կը տան:

ՉԵՐ ԶԵԱՄԲԱՍՏ ԲՈՐ

Սանամ Զուլֆուղարբանց

ՀՈՒՍ ՀԱՐՍՏԱՆԱԼ:

Դրութիւնը քանի գնում այնքան վտանգաւոր է դառնում: Լուր հասաւ այստեղ, որ Արաքսի ափին պարսիկ չեխները մի սահմանապահային ուստի իրենց թախանջը: Անցիւրներում Շիկահող գիւղից աւազակներն ուղեցին մի ձի տանել, քարեբախտաբար ոստիկանութիւնը դուրս եկաւ և պատահեց դէպքին: աւազակները ձին թողին և փախան: Շիկահողից մի գոմէշ գիշերով մորթել են, կաշին տարել, միսը թողել:

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԸ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ՂԱՓԱՆԻ

III.

Չնայած որ Ղափանը առողջարար կլիմայ ունի, այնուամենայնիւ զանազան հիւանդութիւններ մուտ են գործել Ղափանում և իրենց առատ հունձն են անում: Թոքերի բորբոքմանը Ղափանցիք ժաթըլլան» անուն են տալիս, որից վարակւած հիւանդին փոխանակ բժշկի մօտ տանելու, կանչում են պիւղական դալլաքին մէջքից կամ ձեռքից արիւն առնում, արնաքամ անում հիւանդին: Ղափանցի առողջապահական կանոնների ու միջոցների մասին տարրական տեղեկութիւն անգամ չունի: Մաքրութիւն ասած բանը միանգամայն բացակայում է նրանում: Մի գիւղացի պատմում է ինձ, որ ինքը 25 տարի է չի լողացել ոչ պտըր և ոչ տաք ջրում: Նոյնպէս անկանոն սնունդ են ստանում Ղափանցիք: Ղափանցու ամենամեղաւոր կերակուրն է ցամաք հացը, իսկ ֆիզիքական աշխատանքը գերմարդկային: Նա գիշեր ցերեկ անդադար աշխատում է և երբէք չի հանգստանում: Անմաքրութիւնը, անկանոն սնունդը և չափազանց լարւած աշխատանքը շատ շուտով են Ղափանցուն յոգնեցնում և ուժասպառ անում: Թոքախտի տարածման օժանդակում են նաև այն երիտասարդները, որոնք օտարութեան մէջ հիւանդանում են և այդպէս վերադառնում հայրենիք: Բժշկական օգնութեան բացակայութիւնը կատարելաւ է Ղափանում: 150 հազար հայ և թիւրք ազգաբնակչութիւն ունեցող Ղափանը ունի մի թէ երկու հիւանդանոց, որից մէկը գտնւում է Զանգեզուան թրքաբնակ գիւղում Արաքսի ափին, որից երբէք կամ շատ փոքր չափով է օգտւում Ղափանի հայ գիւղացին:

Բաւարար կերպով բժշկի, ֆիզիք, հիւանդանոցներ չկան Ղափանում: Բժշկների ու ֆիզիքների փոխարէն այսօր Ղափանում վիստում են անթիւ «փալչիներ» և «դալլաքներ»: Ցանկալի է, որ մեր ձիւ. դպրոցների դասատուները ուրիշ առարկաների թոււ շարքաթական մի անգամ էլ առողջապահութեան դասեր ունենան գոյցատրութեան եղանակով իրենց փոքրիկ սանիկների հետ:

Արծիկ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Գօրխ. 2 օգոստոսի

Շաբաթ, ամսոյս 1-ին տեղիս ակմբի դահլիճում կայացաւ ներկայացում — երեկոյթ, որ կազմակերպել էր տեղումս կազմած «Կարմիր խաչի» ընկերութիւնը յօգուտ յիշեալ ընկերութեան: Երեկոյթը կազմած էր երեք բաժնից, որ բացւեց ուսական հիմնով: Սկզբում խաղացին Չիխովի «Медведь» որ անցաւ չափազանց թոյլ:

Պ. Ս. Պարոնեանը ջութակի վրայ նւագեց ուսական մի քանի եղանակներ և «Կոռնիկ»-ը բաւական անշուղ: Երկրորդ բաժնում օր. Ս. Ռուշտունի զգացաւ և յաջող արտասանեց Ռ. Պապկանեանի «Ենչու լուռ ես պօ-

ետ» բանաստեղծութիւնը: Խաղացին «Չարահճի» վօղ. մի գործ. Աւետեանի և շնորհիւ օր. Ռուշտունու մտածած խաղի, անցաւ բաւարար: Միւս դերակատարները թոյլ էին: Երրորդ բաժնում եղան նւագաւորութիւններ, երաժշտական այլ և այլ գործիքների վերայ և արտասանեցին Куплет-ներ: Ընդմիջումներին նւագում էր տախկան երաժշտութիւն: Վերջում եղան ասիական պարեր: Երեկոյթը վերջացաւ գիշերւայ ժամը 3-ին:

Գ. Ղ.

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԸ

ՆԱԿԱՐԿԱԿԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՌԵՒՈՒՐՈՒ

Պատերազմը առաջ է բերել Նապօնիայի և Ռուսաստանի միջև առեւտրական յարաբերութիւնների մեծ զարգացում: Ներկայ տարւայ յունւար ամսում Նապօնիան ներմուծել է Ռուսաստան 3,450,000 իէն արժողութեամբ ապրանք, այդ ներմուծումը մայիս ամսում հասել է 6,210,000 իէնի: Այդ առեւտրական յարաբերութիւնների զարմանալի աճումն աւելի ևս պարզ կը լինի, եթէ համեմատենք ներկայ տարւայ վիճակագրական թւերը անցեալ տարւայ հետ: 1912 թւին ամբողջ տարւայ ընթացքում Ռուսաստանը ստացել էր Նապօնիայից 2,610,000 իէնի ապրանք, և երբ 1913 թւին այդ թիւը բարձրացել է մինչև 4,900,000 իէնի, հասարակական կարծիքը Նապօնիայում ապշել էր այն անսպասելի յաջողութիւնից: Մինչդեռ ներկայ տարւայ բոլոր ամիսներում Նապօնիայից Ռուսաստան ներմուծւած ապրանքների արժէքն կլոր թւերով հասնում է է 28,400,000 իէնի: Նապօնիայից դէպի Ռուսաստան արտահանող ապրանքները գլխաւորապէս բաղկացած են՝ ձոթեղէնից, կօշիկեղէնից, մեղրից, ալլիւմինից, երկաթէ ապրանքներից, հում մետաքսից և այլն:

Ընդհակառակն այլ պատկեր է ներկայացնում Ռուսաստանից դէպի Նապօնիա արտահանութիւնը, որ աստիճանաբար իջնում է: Յունւար ամսում Ռուսաստանից արտահանւել է դէպի Նապօնիա 960 հազար իէնի արժողութեան ապրանքներ, իսկ մայիսին այդ թիւը հասնում է 130 հազարի: Այս հանգամանքը բացատրւում է նրանով, որ Ռուսաստան իւր ամբողջ ուշքը դարձրել է պատերազմի վրայ և գոհել է իւր բոլոր միւս շահերը: Ուստի դրժւար է յուսալ, թէ ներկայ պատերազմի ընթացքում ուսական ապրանքների ներմուծումը Նապօնիա որնէ զարգացում ստանայ: Նապօնական առեւտրական շրջաններում ներկայումս խորհրդակցութեան նիւթ է դարձել այն, թէ ինչ միջոցներով պահպանել իրենց ձեռքում ներկայումս գրաւած Ռուսական շուկան:

Պատերազմի տարեկիցը

Գերմանական Vorwärts թերթը համակրական ներկայ պատերազմի տարեկիցի առթիւ իւր առաջնորդող յօդւածում գրում է: «Երբ մի տարի առաջ բռնկեց այն պատերազմը, որը վերլուծեց մի առեւի, պատմութեան մէջ անօրինակ համաշխարհային հրդէհի, ոչ ոք չէր մտածում, որ այդ կոիւր չէր վերջանար մի տարուց: Մեծամասնութիւնը կարծում էր, որ պիտի լինի 1870—71 թւականի պատերազմը, երբ մի քանի ամիսների ընթացքում թշուառն ոչնչացել էր մի քանի կատաղի կռիւներում և այդպիսով որոշւել էր պատերազմի ելքը: Եւս տուաւ չէին հաւատում ներկայ պատերազմի

տեղակայված թիվները, որովհետև անհնարին էին համարում, թե արդի կապիտալիստական պետությունների զգալուն օրգանիզմը կը կարողանայ տանել երկարատև պատերազմ առանց ամբողջ տնտեսական կեանքի ծանր ընկճումների...

Ընդգծելով արդի տնտեսական օրգանիզմի անսպասելի ճկունությունը և յարմարելու ունակությունը, «Vorwärts» շարունակում է. «Պատերազմում մասնակցող բոլոր մեծ ազգությունները, չնայած պատերազմի տևականությանը, այնուամենայնիվ իրենց տնօրինության ներքոյ տակաւին ունեն նրա թական ու կենդանի ուժերի անսպասողելիքներ, և միայն կոյր անընդունի կարող են երազել նրանց կատարելու ու վերջնական պարտություն մասին»:

Վերջին խոսքերն անշուշտ ուղղված են Գերմանիայի ռազմամուլ ծրագիրների դէմ, որոնցով այնքան տարած է գերմանական միւս մասումը, և որոնք իբրև խոստովանք արտայայտեցին պատերազմի տարելիցի առթիւ, կայսր Վիլհելմի հրատարակած կոչի վերջին խոսքերում. «Պատերազմին, որ մեզ երաշխաւորութիւն կը տայ ապագայի համար զինուորական, քաղաքական և տնտեսական կողմից, որը կը տայ մեր ստեղծագործող ոյժերի անխափան դարգացման պայմաններ մեր հայրենիքում և ազատ ուկեանում»:

Պ Ե Տ Ե Ր Ե Զ Մ

ՀԵՌԱՆԻՐՆԵՐ

(Պետր. Նո. գործ.)

ԴԵՐԵՎՈՅՆ ԶՕՐԵՆՐԵՄԵՆՆԵՐԻ ԲԵՆԵՖԻՑ

Թշնամու նաւատորմիդը թողեց Րիգայի ծոցը: Յամաքային ռազմանաւատում Րիգայի շրջանում և Եակոբշտադտի ուղղութեամբ, Դվինսկի մօտ և դէպի արևմուտք մասնաւոր կոիւններ են նախկին ճակատում: Վիլկոմերի շրջանում ևս էական փոփոխութիւններ չը կան: Կօշեդարից արևմուտք մեր զօրքերը օգոստոսի 7 և 8-ի ընթացքում կանգնեցնում էին հակառակորդի շարունակող յառաջադասումը: Միջին Նեմանի ձախ ափին և վերին Բօրրի վրայ էական փոփոխութիւններ չկան: Մեր զօրքերի դիրքը Օսովցի մօտ, ստորին Բօրրի վրայ, վերին Նարեւում մինչև Բելսկ—Վիսոկոլիտովսկ երկաթուղային գիծը, Բրեստի շրջանում և դէնը Բուգի աջ ափին, մնում է նախկինը: Գալիցիայում փոփոխութիւն չկայ: Նօվօգորոդսկից օգոստոսի 7-ին տեղեկութիւններ չկան, նախկին տեղեկութիւնները, որ Նօվօգորոդսկից բերել էին մեր օւղանացիները, ցոյց են տալիս որ բերդապահ զօրքերը դիմադրելու այլևս հնարաւորութիւն չը պիտի ունենային այդ գիշերը:

Սև ծովում մեր ականակիրները խորտակել են հարիւրից աւելի առագաստանաւեր:

Պաշտօնական. ծովային գլխաւոր շտաբից: Օգոստոսի 3-ին գերմանական նաւատորմիդը մեծ ոյժերով նորոգեց իր յարձակումները

Րիգայի ծոցի մուտքում մեր զիւրքի դէմ: Մեր նաւերը օգոստոսի 3-ին և 4-ին ամբողջ ժամանակը յետ էին մղում թշնամու յարձակումները, որի ծածուկ ներս խուժման աշխատանքների պատրաստմանը շատ էր նպաստում մառախլապատ եղանակը: Օգոստոսի 5-ին, օգտւելով թանձր մառախուղից, թշնամու գերազանց ոյժերը վերջապէս ներս խուժեցին Րիգայի ծոցը և մեր նաւերը, շարունակելով դիմադրութիւն ցոյց տալ թըշնամուն, հեռացան: 6 և 7 օգոստոսի հակառակորդը Րիգայի ծոցում և զանազան ուղղութիւնների վրայ մի շարք հետախուզումներ արաւ, ըստ որում մի շարք ընդհարումներ ունեցաւ մեր նաւերի հետ և ականակիրների զգալի կորուստ ունեցաւ: Մենք ևս մեր կողմից կորցրինք ռաբաձգային «Միվուլ» մակոյկը, որը ընկաւ փառաւոր մահով անհաւասար կրուում ընդդէմ թշնամու, որի յաժանաւը, մի քանի ականակիրների հետ միասին օգոստոսի 6-ին երեկոյեան հասաւ նրան և ռաբակոծեց 200 սաժէն հեռաւորութիւնից: «Միվուլ», ընկնաւ հրդեհից շարունակում էր հրաձգութիւնը թշնամու դէմ, մինչև որ սուզւեց ծովի խորքը, բայց և դորանից առաջ խորտակեց թշնամու ականակիրը: Օգոստոսի 8-ին թշնամին աչքի առաջ ունենալով իր կորուստները և տեսնելով որ իր ջանքերը իզուր են, ըստ երևոյթին, մաքրեց Րիգայի ծովախորդը: Օգոստոսի 3-ից մինչև 8-ը թշնամու նաւատորմիդի շարքից դուրս են եկել և մի մասն էլ խորտակւել են—2 յաժանաւ և ոչ պակաս քան ութ ականակիր: Միևնոյն ժամանակամիջոցում մեր փառաւոր դաշնակիցները Բալտիկ ծովում օդն են թռցրել գերմանական նաւատորմի ամենաուժեղ դրեանօւսները մէկը:

Կովկասեան զօրաւանակի շտաբից
7 օգոստոսի: Մեր ձեռնման շրջանում օգոստոսի 7-ի գիշերը երևան հանւեց և ոչնչացւեց թիւրքական հետախույզների մի խումբ: Մեր հետախույզները անցնելով Արխաւէ գետը վերցրին թիւրքական պահակը: Օլթու ուղղութեան վրայ թիւրքերի փորձերը յարձակելու ջիւղասար լեռան վրայ, յետ մղւեց մեր կրակով: Մնացեալ ուղղութիւնների վրայ փոփոխութիւններ չկան:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Խնուշիակ, 7-ին օգոստոսի
Թոյլ տւէք խնդրում եմ, յարգելի «Փայլակ»-ի միջոցով յայտնելու զիւրքիս եկ. ծխ. դպրոցի հողաբարձութեան շնորհակալութիւնը իմ շատուր Հայրապետ և Գրիգոր Տէր-Գրիգորեաններին, որոնք իրենց մօր յիշատակին

նւիրել են զիւրքիս դպրոցին մի հարիւր (100) բուբուխ:

Ի դիմաց Խնուշիակի զիւրքի եկ. ծխ. դպրոցի, փոխ նախագահ՝

Դանի Հազարեան

Շուշի, 10-ին օգոստոսի

Անցեալ երեկոյ մեր տան մի ուրախութեան ժամանակ, բարեկամական մի փոքրիկ շրջանում պ. Ազատ Վըշտունին բաժակ վերցնելով, առաջարկեց մի թեթև հանգանակութիւն անել փախստականների օգտին: Գոյացած գումարը 12 ռ. 15 կ., այսու ուղարկւեմ եմ ձեզ, յանձնելու ում հարկ է: Յարգանք՝ Կոստանդին Մելրոնեան Պետրոսեան

Շուշի, 11-ին օգոստոսի

«Եղբայրական օգնութեան» կից կանանց կոմիտէն ձեր թերթի միջոցաւ յայտնում է իւր խորին շնորհակալութիւնը դերասան պ. Յ. Ոսկանեանին, որը բարեհաճեց իւր օգոստ. 4-ի դրած ներկայացումից ստացած գումարի մէկը 50% այն է՝ 67 ռ. 78 կ. յատկացնել կանանց կոմիտէին:

Նախագահ՝ Ա. Տէր-Հազարեան

Փարտուղար՝ Ս. Հազարեան

ՓՈՍՏԱԿԸ

ԲԱԳՈՒ. Օտարին.—Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

ՇՈՒՇԻ. Գ. Մուշեղ Տօնապետեանին.—Ձեր հասցեով խմբագրատանը երկու նամակ է ըստացւած:

ԹԵՐՄԵՂ.—«Փայլակը» ուղարկւեմ եմք Ձեզ երկու օրինակ, որոնցից մէկը պ. Իսահակ Յարութիւնեանի համար:

ԽՄԲ. հր. Լ. Վարդապետեան

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Ստացանք Ձեր «Բուռն»-ը մարզը զբոլի դերում: Պատշաճ վարձով է:

Денежный отчетъ за июль 1915 г.
Шушинскаго отдѣла Общества все-мѣстной помощи пострадавшимъ на войнѣ солдатамъ и ихъ семьямъ, состоящаго подъ ВЫСОЧАЙШИМЪ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА покровительствомъ.

П Р И Х О Д Ъ

Осталось къ 1-му июля 4915 р. 11 к.

Въ июлѣ поступило:

Пожертвованій . . . 521 р. 10 к.

Членскихъ взносов. четыре — р. — к.

Случ. сум. (сбор. съ гул.) 1095 р. 13 к.

Итого въ июлѣ 1616 р. 23 к.

Итого съ ост. за 1915 г. 6531 р. 34 к.

Израсходовано въ июлѣ 1034 р. 02 к.

Остат. къ 1-му августа 5497 р. 32 к.

Изъ нихъ:

По книж. сберег. кассы 5200 р. — к.

На рукахъ у казначея 297 р. 32 к.

Р А С Х О Д Ъ

Выдано един. пос. 18 ран. 110 р. — к.

„ ежем. пос. 88 сем. 320 р. — к.

перечисл. 10% — р. — к.

Вознаграждение писаря 10 р. — к.

Канцелярскіе расходы — р. — к.

Случайные расходы 19 р. 58 к.

отчисл. въ запаса. кап. 161 р. 62 к.

На пок. мат. для бѣлья 574 р. 44 к.

Итого 1195 р. 64 к.

Предсѣд. Прав. А. Ивановъ

Квартира съ удобствами. Прочный сухой товарный складъ.

Районъ: Эриванской, Ганжунцевской и Петровской улицъ.

Адресовать Агенту Общества „Кавказъ Меркурій“.

Отчетъ гулянья-вечера, устроеннаго студентами 26 июля 1915 г. въ пользу пострадавшихъ отъ военныхъ дѣйствій.

ПРИХОДЪ

Выручено отъ продажи билетовъ . . . 789—05

„ отъ продажи программъ . . . 18—85

„ „ „ цвѣтовъ и конфетти . . . 227—42

„ „ „ почты . . . 57—11

„ „ „ буфетовъ . . . 162—37

„ „ „ лоттерей, метанья кол. и шариковъ, тира, осликовъ, горы-самоката . . . 107—21

„ „ „ продажи остатковъ . . . 38—55

Бенефиціи . . . 19—41

Итого 1419—97

РАСХОДЪ

Гербовыя марки, телеграмма Губ., благотв. сборъ . . . 59—12

Артистамъ, оркестру, сазандарамъ, парикамъ . . . 128—00

Печатапіе, расклейка афишъ, анонсовъ, бил. и прогр. . . 30—40

Расходъ по буфету . . . 104—10

Расходы по декорированію бульвара, цвѣтника (кіоски), загражденія, иллюминація, уборка зеленью, костюмы и т. д. . . 107—47

Установка горы самоката, дос. для мет. кол. и шар. лоттерей . . . 101—10

Швейцарамъ, амбаламъ, городовымъ за услуги . . . 23—90

Конфетти, бучочки, серпантинъ, бенгальск. огонь . . . 32—70

Зол. жетонъ для приза, извозчикамъ для распр. бил., ослики, угощеніе солдатъ . . . 23—70

Расходы по почтѣ . . . 3—48

Мелкіе расходы . . . 6—00

Итого 619—97

Чистый остатокъ . . . 800 руб.

Отвѣтств. распорядитель А. С. Ивановъ

Предсѣд. ком. В. Хубларовъ

Секретарь-казначей Т. Мирзаянцъ

Вслѣдствіе заявленія Махуббаддѣла Гаджи Насиръ оглы Абдуллаева объ утратѣ копій съ членскаго обязательства за № 1247 на 1000 р., Правленіе Шушинскаго Общества Взаимнаго Кредита, симъ объявляетъ таковую уничтоженной.